

*Agnieszka Niedźwiedź¹**WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa w Rzeszowie*

**PRAWNA OCHRONA ŻYCIA DZIECKA POCZĘTEGO W IRLANDII –
OD KONSTYTUCYJNEJ OCHRONY ŻYCIA NASCITURUSA
DO ABORCJI NA ŻĄDANIE**

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TSP-W.2025.009>

Date of receipt: 18.10.2025

Date of acceptance: 05.12.2025

Legal protection of the life of a conceived child in Ireland – from the constitutional protection of the life of a nasciturus to abortion on demand (Summary)

This article presents the evolution of Irish law in the area of protection of the life of the unborn child, tracing the path from one of the most restrictive abortion regulations in Europe to the legalisation of abortion on demand. The analysis covers the historical development of abortion law in Ireland, with particular emphasis on the 8th Amendment to the Constitution of Ireland introduced in 1983, which for nearly four decades equalised the right to life of a pregnant woman with the right to life of an unborn child. The existence of such restrictive abortion laws has often led to a conflict between the right to life guaranteed to the nasciturus and the rights of the pregnant woman. The article analyses key decisions of Irish courts and international bodies relating to the scope of legal protection available to a child conceived in Ireland, including the landmark case of *Attorney General v. X*, which played a groundbreaking role in the debate on the permissibility of abortion. An analysis of the reasons for the profound transformation of the legal system protecting the life of a conceived child in Ireland could not be carried out without reference to the case of Savita Halappanavar, whose death, as a result of the refusal to terminate her pregnancy in a life-threatening situation, became a turning point in the public discourse on abortion law in Ireland.

Key-words: abortion in Ireland, child conceived, nasciturus, the right to life.

Streszczenie

Niniejszy artykuł przedstawia ewolucję prawa irlandzkiego w zakresie ochrony życia dziecka poczętego, ukazując drogę od jednej z najbardziej restrykcyjnych regulacji aborcyjnych w Europie do legalizacji aborcji na żądanie. Analiza obejmuje historyczny rozwój prawa aborcyjnego obowiązującego w Irlandii, ze szczególnym uwzględnieniem 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii wprowadzonej w 1983 r., która na blisko cztery dekady zrównała prawo do życia kobiety ciężarnej z prawem do życia przysługującym dziecku poczętemu. Obowiązywanie tak restrykcyjnego prawa aborcyjnego niejednokrotnie prowadziło do kolizji między prawem do życia gwarantowanym nasciturusowi, a prawami przysługującymi kobiecie w ciąży. W artykule przeanalizowane zostały kluczowe orzeczenia sądów irlandzkich oraz organów międzynarodowych odnoszące się do zakresu prawnej ochrony przysługującej dziecku poczętemu w Irlandii, w tym precedensowa sprawa *Attorney General v. X*, która odegrała przełomową rolę w debacie nad dopuszczalnością aborcji. Analiza przyczyn głębokiej transformacji systemu prawnej ochrony życia dziecka poczętego w Irlandii nie mogła zostać przeprowadzona także bez odniesienia do sprawy Savity Halappanavar, której śmierć, w wyniku odmowy przerwania ciąży w sytuacji zagrożenia jej życia, stała się punktem zwrotnym w dyskursie publicznym dotyczącym prawa aborcyjnego w Irlandii.

Słowa kluczowe: aborcja w Irlandii, dziecko poczęte, nasciturus, prawo do życia.

¹ Agnieszka Niedźwiedź – WSPiA Rzeszowska Szkoła Wyższa w Rzeszowie, Sędzia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Rzeszowie, e-mail: agnieszka.niedzwiedz@wspia.eu, ORCID: 0000-0001-5325-5160.

1. Wstęp

Problematyka dotycząca granic temporalnych prawa do życia jest jednym z najbardziej spornych i jednocześnie najtrudniejszych do rozstrzygnięcia zagadnień, co wynika z faktu, iż przyjęte w tej kwestii stanowisko jest bezpośrednio związane z wyznawanym przez poszczególne osoby systemem wartości oraz wewnętrznymi przekonaniami². W istocie bowiem wszelkie wątpliwości dotyczące ochrony życia ludzkiego w prenatalnym okresie rozwoju sprowadzają się do odpowiedzi na pytanie, kiedy dziecko poczęte staje się człowiekiem i tym samym korzysta z pełnej prawnokarnej ochrony³. Powyższe wątpliwości sprawiają, iż stworzenie odpowiednich regulacji prawnych określających zakres ochrony przysługującej *nasciturusowi* i osiągnięcie w tym przedmieciu konsensusu, staje się w dzisiejszych społeczeństwach coraz trudniejsze⁴.

W zależności od stopnia ochrony prawnej jaki dane społeczeństwo zapewnia dziecku poczętemu, kwestia dopuszczalności przerwania ciąży może być ujęta w ramach jednego z trzech głównych modeli, wśród których można wyróżnić: model pełnej ochrony życia w prenatalnym okresie rozwoju, model terminowy, czyli tzw. aborcja na żądanie oraz model mieszany, określany także modelem wskazań⁵. Obecnie model zakazujący całkowicie dokonywania aborcji, niezależnie od tego jakie dobra kobiety ciężarnej mogą zostać naruszone przez ciążę i poród, jest rzadkością i obowiązuje jedynie w 21 krajach na świecie, m. in. w Iraku, Sierra Leone, Republice Dominikańskiej, Kongo, Egipcie, Senegalu czy na Filipinach⁶. Przeciwnym rozwiązaniem jest model terminowy, w którym na wczesnym etapie ciąży, zazwyczaj do zakończenia pierwszego trymestru, dysponentem życia dziecka poczętego jest kobieta ciężarna i to wyłącznie od jej woli zależy kontynuacja lub przerwanie ciąży, a powody którymi się kieruje są prawnie irrelewantne⁷. Ostatni z wymienionych wyżej modeli stanowi niejako rozwiązanie pośrednie pomiędzy pełną

² M. Sobas, *Odpowiedzialność cywilnoprawna za szkody doznane przed urodzeniem*, Katowice 2021, s. 18.

³ R. Krajewski, *Prawnokarne aspekty śmierci dziecka poczętego jako skutków czynów niezabronionych niemających na celu nielegalnego przerwania ciąży*, „Prawo i Więź” 2024, nr 1 (48), s. 96, <https://doi.org/10.36128/priw.vi48.625>.

⁴ W. Lang, *Moralny status płodu ludzkiego*, w: *Prawne problemy ludzkiej prokreacji*, red. W. Lang, Toruń 2000, s. 49.

⁵ K. Wiak, *Komentarz do art. 152 KK*, w: *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 8, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2024, Legalis.

⁶ Dane za stroną: <https://reproductiverights.org/maps/worlds-abortion-laws/> (dostęp: 13.07.2025 r.)

⁷ K. Wiak, *Ochrona dziecka poczętego w polskim prawie karnym*, Lublin 2001, s. 41.

ochroną życia *nasciturusa*, a aborcją na żądanie. W przypadku modelu wskazań aborcja jest co do zasady zakazana, a przerwanie ciąży jest możliwe wyłącznie w ściśle określonych w przepisach prawa przypadkach, do których można zaliczyć wskazanie medyczne, prawne, społeczne i eugeniczne⁸.

Rozwiązania prawne odnoszące się do ochrony życia dziecka poczętego i kryteriów umożliwiających legalne przerwanie ciąży niejednokrotnie budzą kontrowersje i stanowią przedmiot sporów światopoglądowych, które toczą się zarówno pomiędzy przedstawicielami władz danego państwa, jak i jego obywatelami, czego przykładem może być nie tylko Irlandia, ale także szereg innych państw, w tym także Polska. Wprowadzanie w ustawodawstwach poszczególnych państw zmian zaostrzających lub liberalizujących prawo aborcyjne, jest także często szeroko komentowane poza granicami jego obowiązywania, co tylko podkreśla wagę i znaczenie tej problematyki. Wynika to z faktu, iż zabieg przerwania ciąży uwypukla konflikt wartości jaki zachodzi pomiędzy prawem do życia przysługującym dziecku poczętemu, a prawami kobiety ciężarnej, w szczególności jej godnością, prawem do ochrony życia i zdrowia, zarówno fizycznego, jak i psychicznego, a także z prawem do decydowania o samej sobie, w tym o dokonaniu aborcji lub urodzeniu dziecka⁹. Niebagatelne znaczenie ma także charakter tego konfliktu, jest to bowiem konflikt nieredukowalny, co oznacza, iż jego rozwiązanie nie może sprowadzać się do częściowego ograniczenia prawa do życia dziecka poczętego, można je albo całkowicie wyłączyć umożliwiając kobiecie przerwanie ciąży, albo dać mu pierwszeństwo przed będącymi z nim w kolizji prawami kobiety ciężarnej¹⁰.

W ostatnich latach można zaobserwować, iż w ustawodawstwach niektórych państw postrzeganie zakresu prawej ochrony przysługującej dziecku poczętemu uległo diametralnej zmianie. Stanowi to niewątpliwie asumpt do ponownego ożywienia się dyskusji dotyczącej aktualnego stanu oraz postulowanego kształtu regulacji prawnych określających możliwość legalnego przerywania ciąży w poszczególnych państwach. Z jednej strony zauważalne jest rozszerzenie zakresu ochrony życia *nasciturusa*, jak ma to

⁸ A. Jończyk, *Dziecko poczęte jako przedmiot ochrony na gruncie art. 152 i 153 kodeksu karnego*, „Palestra” 2018, nr 4, s. 79.

⁹ P. Szudejko, *Przerywanie ciąży – rozważania w świetle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 1/20*, „Studia Prawa Publicznego” 2022, nr 1, s. 61, M. Sitek, *Prawa nasciturusa przeciwko prawu kobiety do aborcji. Konflikt pomiędzy aksjologią a przepisami prawa*, w: *Nasciturus pro iam nato habetur. O ochronę dziecka poczętego i jego matki*, Wrocław 2017, s. 291, J. Mazurkiewicz, P. Mysiak (red.), Wrocław 2017, s. 291.

¹⁰ P. Szudejko, *Przerywanie ciąży – rozważania*, *op.cit.*, s. 61.

miejsce w Stanach Zjednoczonych po uchyleniu wyroku w sprawie *Roe v. Wade* (1973)¹¹, który przez blisko pół wieku gwarantował kobietom prawo do aborcji bez żadnych ograniczeń w pierwszym trymestrze ciąży, wywodząc je z konstytucyjnego prawa do prywatności¹². Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych uchylając wyrok w sprawie *Roe v. Wade*, stwierdził, iż aborcja nie jest prawem konstytucyjnym, tym samym decyzja w przedmiocie zakresu prawnej ochrony życia w prenatalnym okresie rozwoju oraz dopuszczalności przerwania ciąży leży w gestii poszczególnych stanów¹³. Zakres prawnej ochrony przysługującej dziecku poczętemu uległ rozszerzeniu także w Polsce, bowiem Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 22 października 2020 r.¹⁴ uznał, iż art. 4a ust. 2 ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerwania ciąży¹⁵, który umożliwiał kobiecie legalną aborcję z powodu stwierdzenia dużego prawdopodobieństwa ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu¹⁶, jest niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej¹⁷. Z drugiej strony dostrzegalna jest tendencja do ograniczania normatywnej ochrony życia ludzkiego w prenatalnym okresie rozwoju poprzez liberalizację prawa aborcyjnego, czego przykładem jest Irlandia, a nawet uznanie prawa do aborcji za podstawowe prawo człowieka, chronione na poziomie konstytucyjnym, jak ma to aktualnie miejsce we Francji¹⁸. Zmiany wprowadzone w prawie irlandzkim nie są tak daleko idące, jednakże mając na uwadze dotychczasowe regulacje prawne dotyczące możliwości legalnego przerwania ciąży w Irlandii, są diametralnym odejściem od przyjmowanego dotąd prymatu ochrony życia dziecka poczętego.

¹¹ 24 czerwca 2022 roku Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych uchylił wyrok w sprawie *Roe v. Wade*, otwierając stanom drogę do całkowitego zakazu aborcji. Obecnie aborcja jest nielegalna w 13 stanach. Dane za stronę: <https://reproductiverights.org/maps/abortion-laws-by-state/> (dostęp: 12.07.2025 r.)

¹² Ł. Machaj, *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization – epitafium dla Roe v. Wade*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023 vol. 28 no. 3, s. 261, <https://doi.org/10.15290/bsp.2023.28.03.11>.

¹³ M.F. Davis, *The state of abortion rights in the US*, „International Journal of Gynecology & Obstetrics” 2022, 159(1), s. 324-329, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4250456>.

¹⁴ Wyrok TK z 22.10.2020 r., K 1/20, OTK-A 2021, nr 1.

¹⁵ Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1575).

¹⁶ Art. 4a ust. 2 ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerwania ciąży utracił moc z dniem 27 stycznia 2021 r.

¹⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

¹⁸ Zgodnie z art. 34 Konstytucji Republiki Francuskiej z dnia 4 października 1958 r.: „Ustawa określa warunki, na jakich realizowana jest swoboda kobiet w zakresie dobrowolnego przerwania ciąży”. Tekst Konstytucji Republiki Francuskiej z dnia 4 października 1958 r. w języku urzędowym (stan prawny na dzień 15 kwietnia 2024 r.) został pobrany ze strony: <https://biblioteca.sejm.gov.pl/konstytucje-swiata-francja/> (dostęp: 12.07.2025 r.)

Niniejszy artykuł ukazuje proces legislacyjnej transformacji od skrajnie restrykcyjnych przepisów, dopuszczających możliwość legalnego przerwania ciąży w Irlandii wyłącznie w przypadku zagrożenia dla życia matki do legalizacji aborcji na żądanie, z uwzględnieniem roli orzecznictwa sądowego, organów międzynarodowych oraz społeczeństwa obywatelskiego. Analiza regulacji prawnych obowiązujących na przestrzeni lat w Irlandii oraz orzecznictwa, zarówno organów międzynarodowych, jak i sądów irlandzkich, pozwoliła na wskazanie problemów, przed którymi stoją ustawodawstwa państw posiadających rygorystyczne przepisy aborcyjne, w szczególności w zakresie zapewnienia kobietom ciężarnym możliwości skorzystania z prawa do przerwania ciąży w sytuacji zagrożenia ich życia.

1. Ochrona życia dziecka poczętego w Irlandii – regulacje prawne

W ciągu ostatnich dekad kwestia dopuszczalności aborcji w Irlandii była przedmiotem intensywnej debaty publicznej, zarówno wewnątrz tego państwa, jak i na arenie międzynarodowej. Tradycje ideologiczne i przyjmowany przez dziesięciolecia system wartości, nakazujący chronić życie dziecka poczętego, zaczęły ścierać się z rosnącym wśród Irlandczyków poparciem dla liberalizacji prawa określającego warunki legalnego przerwania ciąży¹⁹. Przepisy regulujące kwestię legalnej aborcji w Irlandii ewoluowały na przestrzeni lat, na co wpływ miały w szczególności postępowania sądowe dotyczące naruszenia praw kobiet ciężarnych w związku z restrykcyjnym prawem aborcyjnym, które toczyły się zarówno przed sądami irlandzkimi, jak i przed organami międzynarodowymi, a także związane w tym reakcje opinii publicznej²⁰. Zmiana stanowiska Irlandczyków w kwestii zakresu ochrony przysługującej dziecku poczętemu, a tym samym warunków dopuszczalności przeprowadzenia w Irlandii legalnej aborcji, była procesem stopniowym, związanym z przemianami społecznymi, kulturowymi i prawnymi.

2.1. Początki konstytucyjnej ochrony życia dziecka poczętego w Irlandii

Początki ustawodawstwa dotyczącego aborcji w Irlandii sięgają 1961 r., wówczas kwestie dotyczące możliwości przerwania ciąży w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i

¹⁹ G.D. Lee, *Ireland's Constitutional Protection of the Unborn: Is It in Danger*, „Tulsa J. Comp. & Int'l L.” 1999, v. 7, s. 413-414.

²⁰ R. Boddu, *A review of abortion in Ireland*, Royal College of Surgeons in Ireland 2023, s. 79, <https://doi.org/10.25419/rcsi.c.6764532.v1>.

Irlandii regulowała ustawa o przestępstwach przeciwko osobie²¹. Zgodnie z art. 58 wskazanej ustawy przestępstwem zagrożonym karą dożywotniego pozbawienia wolności było spowodowanie bezprawnie poronienia, co istotne odpowiedzialności tej podlegała także kobieta przerywająca własną ciążę. Artykuł 59 penalizował natomiast zachowanie polegające na pomocy w przerwaniu ciąży. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu każda osoba, która nielegalnie dostarczyła lub pozyskała truciznę lub inną rzecz, wiedząc, że miała być przeznaczona do nielegalnego użycia lub wykorzystania w celu spowodowania poronienia u kobiety, niezależnie od tego, czy jest brzemienna, czy nie, była winna wykroczenia zagrożonego karą pozbawienia wolności. Analizując obowiązujące w Irlandii regulacje prawne odnoszące się do kwestii aborcji, należy także zwrócić uwagę na ustawę o zdrowiu (planowaniu rodziny) z 1979 r.²², która określała przepisy dotyczące usług planowania rodziny oraz dostęp do środków antykoncepcyjnych w ramach planowania rodziny lub z uzasadnionych przyczyn medycznych, ich sprzedaż, import, produkcję lub reklamę. Zgodnie z art. 10 niniejszej ustawy żadna jej część ustawy nie powinna być interpretowana jako upoważniająca do dokonywania aborcji, wykonywania jakichkolwiek innych czynności zabronionych na mocy art. 58 lub 59 ustawy o przestępstwach przeciwko osobie z 1861 r. lub sprzedaży, importu, produkcji, reklamy lub ekspozycji środków poronnych. Niedoskonałość tego prawa i jego wpływ na życie kobiet uwidacznia tragiczny przypadek Shelii Hodgers, której z powodu zajścia w ciążę odmówiono dalszego leczenia nowotworu piersi, ze względu na ryzyko jakie leki stwarzały dla płodu. Sytuacja ta doprowadziła do nawrotu choroby nowotworowej, ponadto kobiecie uniemożliwiono przyjmowanie leków przeciwbólowych, aż do końcowego etapu ciąży²³. Wszystkie próby o przerwanie ciąży, przedwczesny porób lub cesarskie cięcie były przez lekarzy odrzucane ze względu na ryzyko uszkodzenia płodu. 17 marca 1983 r. Shelia Hodgers urodziła przedwcześnie córkę, która przeżyła zaledwie kilka godzin. Kobieta wówczas nie miała już szans na efektywne leczenie choroby nowotworowej, która podczas ciąży rozprzestrzeniła się niemal po całym ciele, wskutek czego zmarła dwa dni po porodzie²⁴. Przypadek Shelii

²¹ *Offences against the Person Act 1861*. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1861/act/100/enacted/en/print.html> (dostęp: 19.07.2025)

²² *Health (Family Planning) Act, 1979. No. 20 of 1979*. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1979/act/20/enacted/en/print> (dostęp: 20.07.2025 r.)

²³ A. McMahon, B. Ní Ghráinne, *After the 8th: Ireland, Abortion, and International Law*, „Médico Legal Journal of Ireland (Forthcoming)” 2019, s. 5, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3256317>.

²⁴ K. Holland, *Reasons for women not to be cheerful*. Dane za stroną: <https://www.irishtimes.com/news/reasons-for-women-not-to-be-cheerful-1.5496> (dostęp: 20.07.2025 r.)

Hodgers wskazuje, że priorytetyzacja prawa do życia dziecka poczętego nad interesami kobiety ciężarnej miała w Irlandii miejsce jeszcze przed uchwaleniem 8. Poprawki do Konstytucji, która to jedynie usankcjonowała taki stan rzeczy²⁵.

Zwolennicy wprowadzenia konstytucyjnej ochrony życia *nasciturus* obawiali się, że irlandzkie sądy, na wzór wyroku wydanego przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych w sprawie *Roe v. Wade* (1973), dopatrzą się w przepisach ustawy z 1961 r. naruszenia konstytucyjnego prawa do prywatności²⁶. Mając powyższe na uwadze, w 1981 roku organizacja *Pro-Life Amendment Campaign* rozpoczęła działania mające na celu wprowadzenie do Konstytucji Irlandii poprawki, która chroniłaby prawo do życia dziecka poczętego²⁷. Kampania ta doprowadziła do przeprowadzenia w dniu 7 września 1983 r. referendum²⁸, wskutek którego w Konstytucji Irlandii pojawił się zapis gwarantujący dziecku nienarodzonemu prawo do życia na równi z prawem do życia przysługującym kobiecie ciężarnej²⁹. Uchwalenie 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii spowodowało dodanie do art. 40 ust. 3 pkt. 3^o o następującym brzmieniu: „Państwo uznaje prawo do życia nienarodzonych, w pełni szanując równe mu prawo matki do życia i gwarantuje respektowanie go w ustawodawstwie oraz, w miarę możliwości, obronę i dochodzenie tego prawa zgodnie z obowiązującymi ustawami”³⁰. Tym samym Irlandia stała się pierwszym krajem na świecie, który konstytucjonalizował prawa płodu³¹. Z uwagi na nadrzędny charakter Konstytucji w hierarchii źródeł irlandzkiego prawa i możliwość zmiany jej postanowień wyłącznie w drodze referendum, ustanowienie konstytucyjnej ochrony życia dziecka poczętego można uznać za niewątpliwy sukces środowisk przeciwnych liberalizacji prawa aborcyjnego. Regulacja ta w zasadzie uniemożliwiła ustawodawcy i sądom podjęcie znaczących działań na celu mających na celu rozszerzenie dostępu do legalnej aborcji w Irlandii³².

²⁵ A. McMahon, B. Ní Ghráinne, *After the 8th: Ireland*, op.cit., s. 5.

²⁶ G.D. Lee, *Ireland's Constitutional Protection*, op.cit., s. 417-418.

²⁷ M.A. Rhinehart, *Abortions in Ireland: Reconciling a history of restrictive abortion practices with the European court of human rights' ruling in A. B. & C. v. Ireland*, „Penn St. L. Rev.” 2012, v. 117, s. 962.

²⁸ W referendum dotyczącym wprowadzenia 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii wzięło udział 53,67% elektoratu, 841 233 głosy za i 416 136 przeciw, zob. *D. przeciwko Irlandii*, ust. 16.

²⁹ G.D. Lee, *Ireland's Constitutional Protection*, op.cit., s. 419.

³⁰ Konstytucja Irlandii uchwalona przez Naród dnia 1 lipca 1937 r., weszła w życie dnia 29 grudnia 1937 r. Tekst Konstytucji Irlandii z dnia 1 lipca 1937 r. języku urzędowym (stan prawny na dzień 15 kwietnia 2024 r.) został pobrany ze strony: <https://biblioteka.sejm.gov.pl/konstytucje-swiata-irlandia/> (dostęp: 20.07.2025 r.)

³¹ F. De Londras, *Constitutionalizing fetal rights: A salutary tale from Ireland*, „Mich. J. Gender & L.” 2015, v. 22, s. 244, <https://doi.org/10.2139/ssrn.2600907>.

³² A. McMahon, B. Ní Ghráinne, *After the 8th: Ireland*, op.cit., s. 5.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na fakt, iż art. 40 ust. 3 pkt 3^o Konstytucji Irlandii nie tylko zabraniał wprowadzenia przepisów umożliwiających legalną aborcję, poza przypadkami zagrożenia dla życia matki, ale także ustanawiał autonomiczne prawo do życia dziecka poczętego³³. Regulacja ta była stosowana także w przypadkach, gdy prawo do życia kobiety w ciąży – jednoznacznie zagwarantowane na gruncie wskazanego wyżej przepisu Konstytucji – nie miało już zastosowania, tj. gdy stwierdzono śmierć kliniczną kobiety ciężarnej, ale akcja serca płodu nie ustała. Obrazuje to sprawa *P.P. v. Health Service Executive*³⁴, dotycząca 26-letniej kobiety, u której w 15. tygodniu stwierdzono śmierć pnia mózgu³⁵. Kobieta została wówczas przeniesiona na oddział intensywnej terapii, gdzie – pomimo śmierci klinicznej – utrzymywano ją przy życiu za pomocą wentylacji mechanicznej, wysokich dawek leków oraz fizjoterapii. Celem tych działań było umożliwienie kontynuacji zabiegów podtrzymujących funkcje życiowe matki do momentu, w którym płód osiągnie zdolność do samodzielnego przeżycia. Ojciec kobiety został poinformowany przez personel medyczny, że taki schemat leczenia będzie stosowany przez cały okres ciąży³⁶. Stan kobiety gwałtownie się pogarszał, po 20. dniach leczenia somatycznego w jej mózgu postępował proces upłynnienia, występowała otwarta rana czaski z wyciekami tkanki mózgowej, a także oznaki infekcji grzybiczej. Ponadto stwierdzono niestabilność układu sercowo-naczyniowego, obecność dużej ilości płynu w płucach oraz stan zapalny dolnej ściany brzucha³⁷. Ojciec kobiety zwrócił się do sądu o nakazanie przerwania leczenia podtrzymującego ciążę, uznając je za nieracjonalne, eksperymentalne i nieetyczne³⁸. Było oczywiste, iż zaprzestanie opieki medycznej skutkowałoby śmiercią płodu, zatem pytanie dla sądu brzmiało, czy jest to dopuszczalne na mocy artykułu art. 40 ust. 3 pkt 3^o Konstytucji Irlandii³⁹. Rozważając tę kwestię Sąd przywiązał szczególną wagę do szans płodu na przeżycie, rozumianych jako możliwość urodzenia żywego, niezależnie od przewidywanej jakości czy długości życia po narodzinach⁴⁰. Sąd Najwyższy podkreślił, iż w przypadku śmierci kobiety ciężarnej, prawa dziecka nienarodzonego, które żyje, muszą wziąć górę nad uczuciami żalu i szacunku dla

³³ F. De Londras, *Constitutionalizing fetal rights*, op.cit., s. 267.

³⁴ *P.P. v. Health Service Executive*, [2014] IEHC 622, High Court (Ireland, December 26, 2014). Wyrok dostępny na stronie: <https://www.globalhealthrights.org/p-p-v-health-service-executive/> (dostęp: 20.07.2025 r.)

³⁵ F. De Londras, *Constitutionalizing fetal rights*, op.cit., s. 268.

³⁶ *P.P. v. Health Service Executive*, s. 2.

³⁷ *P.P. v. Health Service Executive*, s. 9.

³⁸ *P.P. v. Health Service Executive*, s. 2.

³⁹ F. De Londras, *Constitutionalizing fetal rights*, op.cit., s. 268.

⁴⁰ *P.P. v. Health Service Executive*, s. 15.

matki, która już nie żyje, z uwzględnieniem najlepszego interesu płodu. Uwzględniając fakt, iż płód jest objęty konstytucyjną ochroną prawa do życia, Sąd wyraził przekonanie, że niezbędnym elementem dochodzenia tego prawa jest ocena zasadności i celowości dalszego podtrzymywania funkcji życiowych. Sąd, mając na uwadze cały materiał dowodowy zgromadzony w tej sprawie, stwierdził, że w przypadku kontynuowania wsparcia somatycznego matki, szanse na pomyślne urodzenie żywego dziecka są w tym przypadku praktycznie zerowe z uwagi na wczesny etap ciąży. Sąd wyraził przekonanie, że poza utrzymującą się traumą i cierpieniem, jakich doświadczała rodzina kobiety w związku z kontynuowaniem podtrzymywania funkcji somatycznych, działania te będą również źródłem cierpienia dla płodu w sytuacji, gdy nie istnieją realne szanse na jego urodzenie się żywym⁴¹. Odnosząc się do okoliczności niniejszej sprawy, Sąd stwierdził, że podtrzymywanie obecnego wsparcia somatycznego matki pozbawiłoby ją pośmiertnej godności oraz naraziło jej rodzinę na ogromne cierpienie w ramach bezcelowego procesu, wszczętego wyłącznie z obawy lekarzy specjalistów przed ewentualnymi konsekwencjami prawnymi. Zdaniem doświadczonych lekarzy, kierujących się dobrem zarówno matki, jak i płodu, nie istniały żadne medyczne ani etyczne przesłanki uzasadniające kontynuowanie tego postępowania. Sąd uznał zatem, iż w niniejszej sprawie w najlepszym interesie nienarodzonego dziecka leży, aby zezwolić na zaprzestanie opieki somatycznej⁴². Należy jednak zwrócić uwagę, iż Sąd w wyroku wyraźnie wskazał, że na gruncie irlandzkiego prawa istnieje możliwość utrzymywania przy życiu kobiety ciężarnej ze stwierdzoną śmiercią mózgową w celu umożliwienie płodowi osiągnięcia zdolności do samodzielnego życia poza jej organizmem i urodzenia żywego. Orzeczenie nie precyzuje jednak w jakich okolicznościach art. 40 ust. 3 pkt 3^o Konstytucji Irlandii wymagałby podjęcia czynności podtrzymujących funkcje życiowe matki, ani w jakich byłoby dopuszczalne zaprzestanie leczenia somatycznego. Brak także wyraźnego wskazania czy podjęcie decyzji w tym zakresie leży w gestii samych lekarzy czy też sądu⁴³. Jak słusznie wskazywał dr P. Boylan, brak wytycznych dotyczących stosowania 8. Poprawki w tego rodzaju sytuacjach stanowił istotny czynnik wpływający na decyzję o przedłużeniu opieki somatycznej i wszczęciu postępowania sądowego⁴⁴.

⁴¹ P.P. v. Health Service Executive, s. 14-15.

⁴² P.P. v. Health Service Executive, s. 22.

⁴³ F. De Londras, *Constitutionalizing fetal rights, op.cit.*, s. 270.

⁴⁴ P.P. v. Health Service Executive, s. 7.

Naruszenie postanowień 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii w zakresie ochrony życia dziecka poczętego, zostało po raz podniesione w sprawie *Attorney General (S.P.U.C.) v. Open Door Counselling and Dublin Well Women Centre*⁴⁵. Sąd Najwyższy Irlandii rozpatrywał wówczas, czy działalność agencji doradztwa i planowania rodziny w zakresie udostępniania kobietom ciężarnym informacji dotyczących możliwości legalnego przerwania ciąży w Anglii i innych krajach, stanowi naruszenie Konstytucji Irlandii. Organizacja *Society for the Protection of the Unborn Children (S.P.U.C.)* domagała się orzeczenia sądowego zakazu prowadzenia tego rodzaju działalności z uwagi na naruszenie art. 40 ust. 3 pkt 3^o Konstytucji Irlandii. Sąd Najwyższy stwierdził, iż rozpowszechnianie informacji ułatwiających kobiecie przerwanie ciąży w innym kraju, w szczególności podawanie nazw i lokalizacji klinik, stanowi naruszenie wskazanych wyżej postanowień Konstytucji Irlandii, bowiem pomaga w zniszczeniu prawa do życia dziecka poczętego, które uznano za podstawowe i nadrzędne w stosunku do prawa do prywatności, stowarzyszeń i wolności wypowiedzi. Ponadto Sąd Najwyższy zakazał obu pozwany klinikom podejmowania działań polegających na doradzaniu kobietom w ciąży podlegającym jurysdykcji tego Sądu w sprawie wyjazdu za granicę w celu dokonania aborcji lub uzyskania dalszych porad na temat aborcji w innym kraju. Pomimo odwołania złożonego przez pozwane kliniki wyrok został utrzymany w mocy. Sąd Najwyższy bowiem po raz kolejny podkreślił, iż prawa do życia dziecka poczętego ma charakter nadrzędny do pozostałych konkurujących z nim praw⁴⁶. Sprawa ta ostatecznie trafiła przed Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: ETPCz)⁴⁷, który w pierwszej kolejności podkreślił, iż konstytucyjna ochrona życia dziecka poczętego w irlandzkim prawie, jest wyrazem woli większości Irlandczyków, wyrażonej w referendum z 1983 r., a rolę Trybunału nie jest podważanie zakorzenione w świadomości narodu irlandzkiego przekonania, że aborcja jest czymś moralnie złym⁴⁸. ETPCz zwrócił jednak uwagę, że ograniczenie prawa do przekazywania lub otrzymywania informacji zagwarantowanego przez art. 10 EKPCz, poprzez wydanie bezterminowego i bezwzględnie zakazu przekazywania jakichkolwiek informacji dotyczących możliwości przeprowadzenia legalnej aborcji w innym kraju –

⁴⁵ *Attorney General (S.P.U.C.) v. Open Door Counselling and Dublin Well Women Centre* [1988] IR 593 (SC). Wyrok dostępny na stronie: <https://ie.vlex.com/vid/attorney-general-s-p-804714861> (dostęp: 20.07.2025 r.)

⁴⁶ M.A. Rhinehart, *Abortions in Ireland*, *op.cit.*, s. 963-964.

⁴⁷ *Open Door and Dublin Well Woman przeciwko Irlandii*, skarga nr 14234/88, 14235/88, wyrok ETPCz z dnia 29 października 1992 r. Wyrok został pobrany ze strony ETPCz: www.echr.coe.int (baza danych HUDOC)

⁴⁸ *Open Door and Dublin Well Woman przeciwko Irlandii*, ust. 63-65.

niezależnie od zaistniałych okoliczności, takich jak wiek, stan zdrowia czy powodów korzystania poradnictwa – narusza postanowienia Konwencji. Zdaniem Trybunału był to środek nieproporcjonalny w stosunku do wyznaczonych celów i potencjalnej szkody moralnej, jaka mogłaby wynikać z przekazywania tego rodzaju informacji, zatem wprowadzone ograniczenie nie spełniało warunków określonych w art. 10 ust. 2 EKPCz⁴⁹.

2.2. Ryzyko samobójstwa jako poważne zagrożenie dla życia kobiety ciężarnej – wyrok Sądu Najwyższego Irlandii w sprawie *Attorney General v. X* i jego skutki dla irlandzkiego prawa aborcyjnego

W 1992 r. przed Sąd Najwyższy Irlandii trafiła sprawa *Attorney General v. X*.⁵⁰, uznawana za precedensową w odniesieniu interpretacji zakresu prawnej ochrony przysługującej dziecku poczętemu po wprowadzeniu 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii. Sprawa dotyczyła 14-letniej dziewczynki, która w grudniu 1991 r. została zgwałcona i wskutek tego zaszła w ciążę. Rodzice zgwałconej dziewczynki w porozumieniu z nią zdecydowali, iż ciąża powinna zostać usunięta i planowali udać się w tym celu z córką do Wielkiej Brytanii, jednak wcześniej o całym zdarzeniu poinformowali irlandzką policję. Chcieli oni bowiem uzyskać informację, czy DNA pochodzące z abortowanego płodu może być wykorzystane jako dowód w procesie o gwałt. Zapytanie to trafiło do Prokuratora Generalnego, który jednak dostrzegł inny problem, mianowicie ciążyący na nim obowiązek podjęcia działań mających na celu uniemożliwienie przeprowadzenia planowanej aborcji, do czego – jego zdaniem – zobowiązywał go art. 40 ust. 3 pkt 3^o Konstytucji Irlandii⁵¹. Mając to na uwadze, w dniu 7 lutego 1992 r. Prokurator Generalny po złożeniu wniosku w Sądzie Najwyższym Irlandii uzyskał nakaz tymczasowy zakazujący 14-letniej ofierze gwałtu i jej rodzicom opuszczania kraju w celu przeprowadzenia zabiegu aborcji⁵². Od nakazu złożono odwołanie, żądając jego uchylenia z uwagi na fakt, iż kontynuacja ciąży stanowiła realne i poważne ryzyko dla życia zgwałconej dziewczyny, która groziła popełnieniem samobójstwa w przypadku niedokonania aborcji⁵³. Stanowisko wyrażone w

⁴⁹ *Open Door and Dublin Well Woman przeciwko Irlandii*, ust. 73-83.

⁵⁰ A.G. v. X [1992] IESC 1; [1992] 1 IR 1 (Supreme Court, 5 March 1992). Wyrok został pobrany ze strony: <https://www.globalhealthrights.org/attorney-general-v-x-and-ors/> (dostęp: 16.07.2025 r.)

⁵¹ R. Fletcher, S. McGuinness, *Attorney General v X: Commentary and Feminist Judgment*, w: *Northern/Irish Feminist Judgments: Judges' Troubles and the Politics of Gendered Identity*, Hart Publishing 2017, s. 379, <https://doi.org/10.5040/9781509908950.ch-018>.

⁵² A.G. v. X [1992] IESC 1; [1992] 1 IR 1 (Supreme Court, 5 March 1992), ust. 4-5.

⁵³ R. Smyth, *Contesting citizenship: an intersectional feminist approach to abortion in international human rights law, with a focus on El Salvador and Ireland*, 2021, s. 180.

odwołaniu podzielił Sąd Najwyższy Irlandii wskazując, że w przypadku istnienia dużego prawdopodobieństwa poważnego zagrożenia dla życia kobiety ciężarnej, którego w odróżnieniu od ryzyka dla zdrowia nie można uniknąć w inny sposób niż poprzez dokonanie aborcji, przerwanie ciąży jest dopuszczalne i nie stanowi naruszenia art. 40 ust. 3 pkt 3^o Konstytucji Irlandii⁵⁴. Sąd Najwyższy wprowadził tym samym bardziej liberalną interpretację 8. Poprawki, uznał bowiem, że ryzyko popełnienia przez kobietę ciężarną samobójstwa jest wystarczające do stwierdzenia, iż istnieje realne i poważne zagrożenie dla jej życia, uzasadniające legalne przerwanie ciąży⁵⁵.

Sprawa ta nie tylko w Irlandii wywołała szeroką debatę publiczną nad dopuszczalnością legalnej aborcji, ale także zwróciła uwagę społeczności międzynarodowej na tę kwestię, co doprowadziło do zorganizowania w 1992 r. referendum, w którym zaproponowano trzy poprawki do Konstytucji Irlandii. Pierwsza poprawka proponowana przez rząd miała doprowadzić do unieważnienia orzeczenia w sprawie *Attorney General v. X.*, co nie spotkało się jednak z aprobatą społeczeństwa⁵⁶. Ostatecznie doszło zatem do uchwalenia 13. oraz 14. Poprawki do Konstytucji Irlandii, które miały zagwarantować, iż 8. Poprawka nie ogranicza swobody legalnego podróżowania poza granice kraju w celu dokonania aborcji, ani swobody uzyskiwania informacji lub udostępniania informacji na temat usług aborcyjnych poza granicami kraju⁵⁷. Co istotne rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego Irlandii w sprawie *Attorney General v. X.* nie stało się wówczas impulsem do uchwalenia przepisów rangi ustawowej, które doprecyzowywałyby postanowienia 8. Poprawki. Dopiero w 2013 r. przyjęto ustawę o ochronie życia w ciąży⁵⁸, w której wprost wskazano, iż przerwanie ciąży w Irlandii jest możliwe, gdy istnieje ryzyko dla życia kobiety ciężarnej, w tym ryzyko popełnienia przez nią samobójstwa.

W 1995 r. przyjęto ustawę o regulacji informacji (usługi poza państwem w zakresie przerywania ciąży)⁵⁹, w której uregulowano sposób przekazywania na terenie Irlandii informacji na temat możliwości przerywania ciąży poza granicami kraju. Jak wskazano w

⁵⁴ A.G. v. X [1992] IESC 1; [1992] 1 IR 1 (Supreme Court, 5 March 1992), ust. 37.

⁵⁵ M.A. Rhinehart, *Abortions in Ireland*, op cit., s. 964.

⁵⁶ R. Boddu, *A review of abortion*, op.cit., s. 80.

⁵⁷ A. McMahon, B. Ní Ghráinne, *After the 8th: Ireland*, op.cit., s. 6.

⁵⁸ *Protection of Life During Pregnancy Act, 2013*. No. 35 of 2013. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2013/act/35/enacted/en/print.html> (dostęp: 22.07.2025 r.)

⁵⁹ *Regulation of Information (Services Outside the State For Termination of Pregnancies) Act, 1995*. No. 5 of 1995. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1995/act/5/enacted/en/print> (dostęp: 22.07.2025 r.)

przewodniku po projekcie przedmiotowej ustawy, wymóg uchwalenia przepisów określających warunki informowania o usługach aborcyjnych dostępnych w innych krajach, wynikał z 14. Poprawki do Konstytucji Irlandii przyjętej w referendum w listopadzie 1992 r.⁶⁰ Na mocy ustawy o regulacji informacji z 1995 r. wprowadzono szerokie ograniczenia dotyczące charakteru informacji o usługach aborcyjnych za granicą, które mogły być publikowane, reklamowane lub przekazywane przez pracowników służby zdrowia⁶¹. Należy zwrócić uwagę, iż ustawa odnosiła się do dwóch rodzajów informacji, mianowicie udostępnianych ogółowi społeczeństwa albo przekazywanych indywidualnie przez pracowników służby zdrowia lub agencje doradcze. Zgodnie z art. 3 wyżej wskazanej ustawy przekazywanie informacji dotyczących przerwania ciąży za granicą w formie książek, gazet, czasopism, ulotek, filmów, audycji radiowych lub telewizyjnych albo w jakiegokolwiek inny sposób publicznie, było legalne, jeśli informacje te były prawdziwe i obiektywne, w szczególności nie namawiały do aborcji, ani jej nie promowały oraz dotyczyły usług aborcyjnych świadczonych w konkretnym miejscu, w którym usługi te były zgodne z prawem. Nie było jednak dozwolone rozpowszechnianie informacji dotyczących usług aborcyjnych świadczonych poza granicami kraju za pośrednictwem bilbordów, ogłoszeń publicznych oraz poprzez niezamówioną dystrybucję książek, gazet, ulotek, filmów itp. (art. 4 ustawy o regulacji informacji z 1992 r.). Z kolei art. 5 ustawy określał warunki udzielania przez pracowników służby zdrowia, ośrodki poradnictwa lub inne osoby lub instytucje, które oferowały informacje, porady lub doradztwo w okresie ciąży, informacji dotyczących przeprowadzenia aborcji w innym kraju. Podmioty te udzielając na prośbę kobiety ciężarnej informacji dotyczących usług aborcyjnych za granicą nie mogły propagować ani promować aborcji, ponadto podobnie jak w przypadku informacji udzielanych ogółowi społeczeństwa, informacje te musiały być prawdziwe i obiektywne oraz dotyczyć usług aborcyjnych świadczonych w danym miejscu legalnie. Zgodnie z art. 10 ustawy naruszenie jej przepisów stanowiło przestępstwo zagrożone karą grzywny w wysokości nieprzekraczającej 1500 funtów. Ustawa o ochronie informacji z 1995 r. wprowadziła zmiany w art. 16 (1) ustawy o cenzurze publikacji z 1929 r.⁶² oraz art. 7 i 9 ustawy o cenzurze publikacji z 1946 r.⁶³, umożliwiając drukowanie, sprzedaż,

⁶⁰ Department of Health (An Roinn Sláinte), *A Guide to the Regulation of Information (Services outside State for Termination of Pregnancies) Bill, 1995*, February 1995, s. 1.

⁶¹ R. Smyth, *Contesting citizenship: an intersectional*, *op.cit.*, s. 170-171.

⁶² *Censorship of Publications Act, 1929*. No. 21 of 1929. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1929/act/21/enacted/en/print> (dostęp: 22.07.2025 r.)

⁶³ *Censorship of Publications Act, 1946*. No. 1 of 1946. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/1946/act/1/enacted/en/print> (dostęp: 22.07.2025 r.)

przechowywanie i dystrybucję książek oraz czasopism, w tym periodycznych, w zakresie w jakim zawarte w nich informacje na temat aborcji były zgodne z jej postanowieniami. Ustawa o regulacji informacji (usługi poza państwem w zakresie przerywania ciąży) z 1995 r. obowiązywała, aż do wejścia w życie w dniu 1 stycznia 2019 r. ustawy o zdrowiu (Regulacja przerywania ciąży) z 2018 r.⁶⁴

W 2002 r. z inicjatywy partii Fianna Fáil przeprowadzono w Irlandii kolejne referendum dotyczące warunków dopuszczalności przerywania ciąży w tym kraju⁶⁵. Proponowana wówczas 25. Poprawka do Konstytucji Irlandii obejmowała trzy zasadnicze elementy: 1) zagwarantowanie ochrony życia od momentu implantacji, a nie od momentu poczęcia, jak miało to miejsce do tej pory, 2) zobowiązanie parlamentu (*Oireachtas*) do uchwalenia w ciągu 180 dni od referendum ustawy o ochronie życia ludzkiego w ciąży oraz udzielenie jej ochrony konstytucyjnej, tak aby ewentualna zmiana w przyszłości była możliwa jedynie w drodze referendum, 3) dopuszczenie możliwości przeprowadzenia legalnej aborcji wyłącznie w przypadkach, gdy jest to konieczne dla ratowania życia kobiety ciężarnej z wyłączeniem przypadków w których zagrożenie życia wynika z ryzyka popełnienia przez kobietę ciężarną samobójstwa⁶⁶. Była to ponowna próba unieważnienia precedensowego orzeczenia w sprawie *Attorney General v. X.* z 1992 r., w którym Sąd Najwyższy Irlandii stwierdził, że ryzyko popełnienia przez kobietę ciężarną samobójstwa jest wystarczające do stwierdzenia, iż istnieje realne i poważne zagrożenie dla jej życia, uzasadniające legalne przerywanie ciąży w Irlandii⁶⁷. Propozycja uchwalenia 25. Poprawki do Konstytucji Irlandii, która miała doprowadzić do dalszego zaostrzenia prawa aborcyjnego, nie spotkała się jednak z aprobatą społeczeństwa i została odrzucona większością 50,4%. Choć wynik referendum niewątpliwie wskazywał na pewne złagodzenie nastrojów społecznych w Irlandii w przedmiocie dopuszczalności przerywania ciąży, wyraźnie świadczył on o wciąż silnym przywiązaniu irlandzkiego społeczeństwa do konserwatywnych poglądów na temat aborcji i zakresu prawnej ochrony życia dziecka poczętego⁶⁸.

⁶⁴ *Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018*. No. 31 of 2018. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/act/31/enacted/en/print.html> (dostęp: 25.07.2025 r.)

⁶⁵ *1861-2017: the divisive history of abortion*. Dane za stroną: <https://www.independent.ie/irish-news/1861-2017-the-divisive-history-of-abortion/36407136.html> (dostęp: 25.07.2025 r.)

⁶⁶ F. De Londras, *Constitutionalizing fetal rights*, *op.cit.*, s. 260-261.

⁶⁷ M.A. Rhinehart, *Abortions in Ireland*, *op.cit.*, s. 964.

⁶⁸ *Ireland's referendum illustrated a major shift in Irish society and the country's social attitudes*. Dane za stroną: <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2018/05/26/irelands-referendum-illustrated-a-major-shift-in-irish-society-and-the-countrys-social-attitudes/> (dostęp: 25.07.2025 r.)

2.3. Ustawa o ochronie życia w ciąży z 2013 r. – próba doprecyzowania irlandzkich przepisów aborcyjnych

Do kolejnych zmian w irlandzkim prawie aborcyjnym doprowadziła śmierć 31-letniej Savity Halappanavar, spowodowana odmową przerwania ciąży w sytuacji zagrażającej jej życiu. Kobieta zmarła na sepsę w Szpitalu Uniwersyteckim w Galway tydzień po tym, jak odmówiono jej aborcji, mimo tego, że była w trakcie poronienia⁶⁹. Cztery dni przed śmiercią Savitę Halappanavar wraz z mężem złożyła wniosek o przerwanie ciąży, jednakże personel szpitala poinformował ją, że nie może poddać się aborcji, ponieważ Irlandia jest krajem katolickim⁷⁰. Jako uzasadnienie odrzucenia wniosku zostało wskazane, że nie występuje zagrożenie dla życia matki, a była to wówczas jedyna przesłanka umożliwiająca legalne przerwanie ciąży w Irlandii. Dopiero, gdy serce dziecka przestało bić, kobietę przewieziono na salę operacyjną w celu usunięcia martwego płodu⁷¹. Tydzień później Savita Halappanavar zmarła. Dochodzenie w sprawie jej śmierci wykazało, że nie zapewniono jej podstawowej opieki, w tym nie podjęto leczenia infekcji i zaniechano jakichkolwiek działań w związku z pogarszającym się stanem zdrowia⁷².

Śmierć Savity Halappanavar stała się punktem zwrotnym w dyskursie publicznym dotyczącym prawa aborcyjnego w Irlandii, zwróciła także uwagę społeczności międzynarodowej na problem niewystarczającej ochrony praw kobiet ciężarnych, w szczególności prawa do życia. Rząd Irlandii był krytykowany za brak doprecyzowania w przepisach rangi ustawowej, w jakich sytuacjach prawo irlandzkie dopuszcza możliwość legalnego przerwania ciąży, do czego był zobowiązany przez ETPCz⁷³. Doprowadziło to

⁶⁹ H. McDonald, *Ireland 'should change abortion law' after woman's death*. Dane za stronę: <http://theguardian.com/world/2012/nov/14/ireland-abortion-law-woman-death> (dostęp: 25.07.2025 r.)

⁷⁰ *Ibidem*.

⁷¹ K. Holland, *Woman 'denied a termination' dies in hospital*. Dane za stronę: <https://www.irishtimes.com/news/woman-denied-a-termination-dies-in-hospital-1.551412> (dostęp: 25.07.2025 r.)

⁷² S. Burke, *The Protection of Life During Pregnancy Act, 2013*. Dane za stronę: <https://eurohealthobservatory.who.int/monitors/health-systems-monitor/updates/hspm/ireland-2009/the-protection-of-life-during-pregnancy-act-2013> (dostęp: 25.07.2025 r.)

⁷³ *A., B., i C. przeciwko Irlandii*, skarga nr 25579/05, wyrok ETPCz z dnia 16 grudnia 2010 r. Wyrok został pobrany ze strony ETPCz: www.echr.coe.int (baza danych HUDOC). W przedmiotowej sprawie Trybunał stwierdził, iż Irlandia naruszyła prawo Skarżącej C. do poszanowania życia prywatnego zagwarantowane przez art. 8 EKPCz. Należy jednak podkreślić, iż powodem stwierdzenia naruszenia postanowień Konwencji nie były *per se* przepisy ograniczające możliwość legalnego przerwania ciąży wyłącznie do sytuacji realnego i poważnego zagrożenia dla życia matki, a fakt, że nie istniały żadne skuteczne i dostępne procedury, które pozwoliłyby Skarżącej C. ustalić czy w jej przypadek – kobieta zaszła w ciążę będąc w trakcie leczenia choroby nowotworowej – może zostać zakwalifikowany do legalnego przerwania ciąży w Irlandii. Trybunał podkreślił, że decyzja o posiadaniu lub nieposiadaniu

do uchwalenia w lipcu 2013 ustawy o ochronie życia w czasie ciąży, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2014 roku. Celem tej ustawy było doprecyzowanie okoliczności, w których przerwanie ciąży w świetle irlandzkiego prawa było wówczas legalne⁷⁴. Po 21 latach od wyroku w precedensowej sprawie *Attorney General v. X.* wprowadzono przepisy, z których wprost wynikało, że przerwanie ciąży w Irlandii jest możliwe, gdy istnieje realne i znaczne ryzyko utraty życia przez kobietę w wyniku samobójstwa⁷⁵. Przerwanie ciąży w takim przypadku było możliwe jedynie wówczas, gdy trzech lekarzy – w tym jeden położnik i jeden psychiatra – wspólnie zaświadczyło w dobrej wierze, że ryzyko takie istnieje i nie można go uniknąć w inny sposób niż przez dokonanie aborcji, a płód nie jest jeszcze zdolny do życia poza organizmem kobiety ciężarnej. Ustawa o ochronie życia w ciąży z 2013 r. przewidywała jeszcze dwie sytuacje, w których przeprowadzenie legalnej aborcji w Irlandii było możliwe. Zgodnie z art. 7 ustawy przerwanie ciąży było dopuszczalne po stwierdzeniu przez dwóch lekarzy w dobrej wierze, że istnieje realne i znaczne ryzyko utraty życia przez kobietę ciężarną z powodu choroby fizycznej, którego nie da się uniknąć inaczej niż przez przerwanie ciąży, a płód nie jest jeszcze zdolny do życia poza jej organizmem. Na mocy art. 8 dopuszczono w nagłych przypadkach możliwość zaświadczenia przez jednego lekarza, że istnieje bezpośrednie ryzyko utraty życia przez kobietę ciężarną z powodu choroby fizycznej, którego da się uniknąć jedynie przez natychmiastowe przerwanie ciąży. Należy zauważyć, że ustawa o ochronie życia w ciąży z 2013 r. doprowadziła do uchylecia art. 58 oraz art. 59 ustawy o przestępstwach przeciwko osobie z 1961 r. penalizujących bezprawne przerwanie ciąży oraz pomoc w przerywaniu ciąży. Niemniej jednak zgodnie z art. 22 ustawy o ochronie życia w ciąży z 2013 r. zachowanie polegające na celowym przerywaniu ciąży, w tym w przypadku ciąży pochodzącej z gwałtu, kazirodztwa, śmiertelnych nieprawidłowości płodu i poważnego zagrożenia dla zdrowia matki, było przestępstwem zagrożonym karą grzywny lub pozbawienia wolności na okres nieprzekraczający 14 lat, przy czym sąd mógł wymierzyć obie te kary jednocześnie.

Reasumując, ustawa o ochronie życia w ciąży z 2013 r. określiła ramy prawne dla istniejącego już wąskiego przepisu, ustanowionego przez Sąd Najwyższy Irlandii w 1992 r., wskazując, że przerwanie ciąży jest zgodne z irlandzkim prawem jedynie wówczas, gdy

dziecka należy do sfery życia prywatnego, jednakże art. 8 EKPCz nie może być interpretowany jako wprowadzający odrębne „prawo do aborcji”.

⁷⁴ A. McMahon, B. Ní Ghráinne, *After the 8th: Ireland, op.cit.*, s. 7.

⁷⁵ *Protection of Life During Pregnancy Act, 2013*. No. 35 of 2013, art. 9.

istnieje realne i znaczne ryzyko dla życia kobiety ciężarnej, w tym ryzyko popełnienia przez nią samobójstwa, którego w odróżnieniu od ryzyka dla zdrowia nie można uniknąć w inny sposób niż poprzez dokonanie aborcji⁷⁶. Kilka miesięcy po wejściu w życie ustawy o ochronie życia w ciąży Departament Zdrowia opublikował wytyczne dla pracowników służby zdrowia dotyczące wdrożenia jej zapisów⁷⁷. Wytyczne te co do zasady zachowywały charakter konserwatywny, nie koncentrując się na prawach i autonomii kobiet w ciąży⁷⁸.

2.4. Uchylenie 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii

Uchwalenie ustawy o ochronie życia w ciąży z 2013 r. nie doprowadziło do zakończenia debaty publicznej na temat prawa aborcyjnego w Irlandii. Pod wpływem wzmożonej presji politycznej i społecznej, zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym, w lipcu 2016 r. *Oireachtas* przegłosował powołanie Zgromadzenia Obywateli⁷⁹. Warto nadmienić, iż w tym samym czasie Komitet Praw Człowieka ONZ rozpatrywał dwie niezależne skargi kobiet, których ciąży były obciążone śmiertelnymi wadami i które były zmuszone wyjechać do Wielkiej Brytanii, aby poddać się legalnej aborcji⁸⁰. W obu przypadkach Komitet stwierdził, że poprzez uniemożliwienie Skarżącym przerwania nieżywej ciąży oraz postawienie ich przed koniecznością wyboru pomiędzy kontynuowaniem ciąży obciążonej poważnymi wadami, a wyjazdem za granicę w celu jej przerwania, Irlandia dopuściła się naruszenia postanowień MPPOiP, w szczególności art. 7 zakazującego stosowania tortur oraz innego niehumanitarnego traktowania oraz art. 17 MPPOiP

⁷⁶ R. Smyth, *Contesting citizenship: an intersectional*, op.cit., s. 170.

⁷⁷ Department of Health, *Implementation of the protection of life during pregnancy act 2013: Guidance document for health professionals*, September 2014. Tekst dostępny na stronie: <https://hse.aws.openrepository.com/handle/10147/575328?show=full> (dostęp: 30.07.2025 r.)

⁷⁸ F. De Londras, M. Enright, *Repealing the 8th: Reforming Irish abortion law*, Bristol University Press 2018, s. 75, <https://doi.org/10.56687/9781447347545-003>.

⁷⁹ Zgromadzenie Obywateli ds. 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii składało się z 99 obywateli losowo wybranych przez firmę sondażową na podstawie rejestru wyborów. Udział w Zgromadzeniu Obywateli był dobrowolny i bezpłatny. Decyzją Rządu przewodniczącą Zgromadzenia Obywateli została sędzia Sądu Najwyższego Irlandii, pani Justice Mary Laffoy. Znaczną część obrad członkowie Zgromadzenia przeznaczyli na wysłuchanie wystąpień 25 zaproszonych ekspertów z zakresu medycyny, prawa i etyki oraz 17 reprezentantów organizacji i grup rzeczniczych, opowiadających się zarówno za reformą prawa aborcyjnego w Irlandii, jak i przeciw niej. Po zakończeniu prac Zgromadzenie Obywateli przeprowadziło głosowanie większościowe oraz tzw. głosowanie sekwencyjne nad trzynastoma głównymi rekomendacjami i zestawem zaleceń uzupełniających. Zob. K. Side, *Changed Utterly: The Citizens' Assembly on the 8th Amendment*, „Feminist Encounters: A Journal of Critical Studies in Culture and Politics” 2022, 6(1), s. 3-4, <https://doi.org/10.20897/femenc/11749>.

⁸⁰ *Amanda Jane Mellet przeciwko Irlandii*, skarga nr 2324/2013, opinia Komitetu Praw Człowieka ONZ z dnia 17 listopada 2016 r., CCPR/C/116/D/2324/2013, *Siobhán Whelan przeciwko Irlandii*, skarga nr 2425/2014, opinia Komitetu Praw Człowieka ONZ z dnia 11 lipca 2017 r., CCPR/C/119/D/2425/2014. Teksty opinii zostały pobrane ze strony: <https://juris.ohchr.org/> (dostęp: 02.08.2025 r.)

gwarantującego prawo do poszanowania życia prywatnego⁸¹. Poglądy Komitetu nie były jednak czynnikiem wpływającym w istotnym stopniu na debatę poprzedzającą referendum w sprawie 8. Poprawki do Konstytucji i proces zmian irlandzkiego prawa aborcyjnego⁸². Ówczesny premier Irlandii Enda Kenny odrzucił stanowisko Komitetu wskazując, że nie jest ono wiążące w takim stopniu jak orzeczenie sądu, podkreślił także, że proces zmian irlandzkiego prawa dotyczącego aborcji, będzie przebiegał powoli, aby osiągnąć konsensus co do tego, czy i jakie zmiany należy wprowadzić⁸³. Po kilku miesiącach obrad, w czerwcu 2017 r. Zgromadzenie Obywateli przedstawiło irlandzkiemu parlamentowi swoje zalecenia dotyczące 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii. Wprawdzie wśród członków Zgromadzenia pojawiały się rozbieżności co do tego, na jakim etapie ciąży i na jakiej podstawie kobieta powinna mieć dostęp do legalnej aborcji, jednakże w rekomendacjach Zgromadzenia zdecydowanie przeważał pogląd wyrażający potrzebę znacznej liberalizacji prawa aborcyjnego w Irlandii⁸⁴. Aż 87% uczestników Zgromadzenia opowiedziało się przeciw pełnemu utrzymaniu 8. Poprawki. Natomiast 56% poparło jej zastąpienie lub zmianę w taki sposób, aby w Konstytucji znalazł się zapis wyraźnie przyznający parlamentowi prawo do stanowienia przepisów dotyczących przerwania ciąży, praw nienarodzonego dziecka oraz praw kobiety w ciąży⁸⁵. Ponadpartyjna Wspólna Komisja *Oireachtasu* ds. 8. Poprawki rozważyła zalecenia przedstawione przez Zgromadzenie Obywateli oraz opinie szeregu ekspertów. Komisja przedstawiła własne rekomendacje dotyczące kształtu prawa aborcyjnego w Irlandii i zaleciła przeprowadzenie referendum w sprawie uchylenia 8. Poprawki do Konstytucji, na co rząd Irlandii wyraził zgodę w styczniu 2018 r.⁸⁶ Zarówno zwolennicy liberalizacji prawa aborcyjnego w Irlandii, jak i przeciwnicy takich zmian, prowadzili w okresie poprzedzającym referendum aktywną kampanię, aby pozyskać głosy niezdecydowanych obywateli⁸⁷. 25 maja 2018 r. odbyło się referendum, w którym Irlandczycy zostali zapytani, czy popierają uchylenie art. 40 ust. 3 pkt 3^o Konstytucji Irlandii, gwarantującego konstytucyjną ochronę życia dziecka poczętego i zastąpienie go

⁸¹ Amanda Jane Mellet przeciwko Irlandii, ust. 7.4-7.8, Siobhán Whelan przeciwko Irlandii, ust. 7.4-7.9.

⁸² Zobacz poglądy opinii publicznej opisane w artykule F. de Londras i M. Markicevic, *Reforming abortion law in Ireland: Reflections on the public submissions to the Citizens' Assembly*, „Women's Studies International Forum” 2018, v. 70, s. 89-98, <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2018.08.005>.

⁸³ P. Leathy, *UN abortion ruling is 'not binding', Enda Kenny says*. Dane za stroną: <https://www.irishtimes.com/news/politics/un-abortion-ruling-is-not-binding-enda-kenny-says-1.2684762> (dostęp: 31.07.2025 r.)

⁸⁴ F. De Londras, M. Enright, *Repealing the 8th*, *op.cit.*, s. 88.

⁸⁵ K. Side, *Changed Utterly*, *op.cit.*, s. 4.

⁸⁶ A. Carnegie, R. Roth, *From the grassroots to the Oireachtas: abortion law reform in the Republic of Ireland*, „Health and human rights” 2019, 21 (2), s. 114.

⁸⁷ A. McMahon, B. Ní Ghráinne, *After the 8th: Ireland*, *op.cit.*, s. 9.

przepisem o następującym brzmieniu: „Ustawa może regulować kwestie przerywania ciąży”⁸⁸. Irlandczycy zdecydowanie poparli uchylenie 8. Poprawki do Konstytucji Irlandii, tym samym opowiedzieli się za umożliwieniem irlandzkiemu parlamentowi uchwalenia bardziej liberalnego ustawodawstwa regulującego dostęp do legalnej aborcji w tym kraju (66,4%)⁸⁹. Według respondentów najistotniejszy wpływ na ich decyzję miały relacje medialne przedstawiające osobiste historie (43%) oraz doświadczenia osób z ich najbliższego otoczenia (34%)⁹⁰. 8. Poprawka do Konstytucji Irlandii została oficjalnie uchylona 18 września 2018 r. po podpisaniu przez prezydenta Michaela D. Higginsa ustawy wprowadzającej w życie wyniki referendum⁹¹. Opóźnienie pomiędzy ogłoszeniem wyników referendum, a formalnym uchyleniem przepisu było konsekwencją nieudanych prób zaskarżenia wyników referendum. Na początku września 2018 r. Sąd Najwyższy Irlandii orzekł, że nie ma podstaw do rozpatrywania apelacji od orzeczeń Sądu Apelacyjnego i Sądu Najwyższego o odrzuceniu skargi na wynik referendum⁹². Zmiany w konstytucji Irlandii spowodowały, iż konieczne było wprowadzenie nowych przepisów, które regulowałyby kwestię legalnego przerwania ciąży w tym kraju. W dniu 20 grudnia 2018 r. prezydent Michael D. Higgins podpisał ustawę o zdrowiu (Regulacja przerwania ciąży), która ustanowiła szczegółowe procedury oraz warunki przeprowadzenia legalnej aborcji w Irlandii. Ustawa ta weszła w życie z dniem 1 stycznia 2019 r. uchylając w całości ustawę o ochronie zdrowia w ciąży z 2013 r., regulującą dotychczas przesłanki legalnej aborcji w Irlandii oraz szereg przepisów ograniczających dostęp do informacji na temat aborcji, mianowicie art. 16 i 17 (1) ustawy o cenzurze publikacji z 1929 r., art. 7 (b) i art. 9 (1)(b) ustawy o cenzurze publikacji z 1946 r., art. 10 ustawy o zdrowiu (planowanie rodziny) z 1979 r., a także całość ustawy o regulacji informacji z 1995 r.⁹³ Ustawa o zdrowiu (Regulacja przerwania ciąży) z 2018 r. wprowadziła cztery podstawy prawne

⁸⁸ Referendum Ireland, *Referendum on the Thirty-sixth Amendment of the Constitution Bill 2018 – regulation of termination of pregnancy*. Dane za stronę: <https://www.referendum.ie/archive/referendum-on-the-regulation-of-termination-of-pregnancy-thirty-sixth-amendment-of-the-constitution-bill-2018/> (dostęp: 02.08.2025 r.)

⁸⁹ R. Smyth, *Contesting citizenship: an intersectional, op.cit.*, s. 191.

⁹⁰ RTÉ. *Exit Poll: Thirty-sixth Amendment to the Constitution Exit Poll 25th May, 2018 (Final 11 pm)*. May 2018, s. 111-113. Wyniki sondażu dostępne na stronie: <https://www.rte.ie/news/2018/0525/965899-eighth-amendment/> (dostęp: 02.08.2025 r.)

⁹¹ *Thirty-sixth Amendment of the Constitution Act 2018*. Tekst ustawy dostępny na stronie: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/ca/36/enacted/en/print#sched-part2> (dostęp: 02.08.2025 r.)

⁹² F. Kelly, *President signs Bill repealing Eighth Amendment into law*. Dane za stronę: <https://www.irishtimes.com/news/politics/president-signs-bill-repealing-eighth-amendment-into-law-1.3633601> (dostęp: 02.08.2025 r.)

⁹³ *Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018*, art. 5.

dopuszczalności aborcji w Irlandii. Zgodnie z art. 12 aborcja może być przeprowadzona na żądanie kobiety ciężarnej do 12. tygodnia ciąży, pod warunkiem potwierdzenia przez lekarza, że ciąża nie przekroczyła tego okresu. Ponadto między potwierdzeniem przez lekarza, że ciąża jest krótsza niż 12 tygodni, a jej przerwaniem, musi upłynąć co najmniej trzy dni. Na mocy ustawy o zdrowiu z 2018 r. przeprowadzenie aborcji po upływie 12. tygodnia jest dozwolone wyłącznie w następujących przypadkach: 1) ze względów terapeutycznych, jeśli dwóch lekarzy potwierdzi, że kontynuowanie ciąży stwarza ryzyko utraty życia lub poważnego uszczerbku na zdrowiu kobiety ciężarnej, a płód nie osiągnął jeszcze zdolności do samodzielnego życia poza jej organizmem i przeprowadzenie zabiegu przerwania ciąży jest właściwe w celu zapobieżenia temu ryzyku⁹⁴; 2) jeśli lekarz uzna, że istnieje uzasadnione i bezpośrednie zagrożenie życia lub poważne zagrożenie dla zdrowia kobiety ciężarnej, którego można uniknąć wyłącznie przez natychmiastowe przerwanie ciąży, bez względu na to czy płód osiągnął zdolność do samodzielnego życia poza organizmem matki⁹⁵; 3) jeśli dwóch lekarzy stwierdzi, że u płodu występuje stan zagrażający jego życiu, który może doprowadzić do śmierci przed porodem lub w ciągu 28 dni od porodu, bez względu na to czy płód osiągnął zdolność do samodzielnego życia poza organizmem matki⁹⁶. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż na gruncie ustawy, w przypadku skorzystania przez lekarza z prawa do odmowy przeprowadzenia aborcji ze względu na klauzulę sumienia, kobieta powinna zostać przez niego skierowana do innego lekarza, który byłby gotów przeprowadzić zabieg przerwania ciąży⁹⁷. Co szczególnie istotne, ustawa o zdrowiu z 2018 r. nie przewiduje odpowiedzialności karnej kobiety za przerwanie własnej ciąży. Ustawa penalizuje natomiast zachowania osób trzecich polegające na umyślnym przerwaniu ciąży wbrew jej przepisom, a także nakłanianiu i pomocy kobiecie ciężarnej do umyślnego pozbawienia życia płodu w sposób niezgody z jej przepisami. Przestępstwa te są zagrożone, podobnie jak miało to miejsce pod rządami ustawy o ochronie życia w ciąży z 2013 r., karą pozbawienia wolności do 14 lat lub karą grzywny albo obiema tymi karami łącznie⁹⁸. Mając na uwadze dotychczasowe, restrykcyjne stosowanie prawa umożliwiającego przerwanie ciąży w przypadku zagrożenia dla życia matki, czego przykładem jest tragiczna historia Savity Hallapanavar, można powziąć wątpliwość, czy w przypadkach wskazanych w ustawie o zdrowiu z 2018 r. kobiety będą miały faktyczną

⁹⁴ *Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018*, art. 9.

⁹⁵ *Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018*, art. 10.

⁹⁶ *Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018*, art. 11.

⁹⁷ *Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018*, art. 22.

⁹⁸ *Health (Regulation of Termination of Pregnancy) Act 2018*, art. 23.

możliwość przerwania ciąży po 12. tygodniu jej trwania. Brak jasnych wytycznych w tym zakresie i wysokie kary grożące lekarzom, którzy przeprowadzą aborcję wbrew przepisom ustawy, mogą doprowadzić do stosowania przepisów umożliwiającym legalne przerwanie ciąży w Irlandii po upływie 12. tygodnia w sposób bardzo ostrożny i restrykcyjny⁹⁹.

3. Podsumowanie

Analiza irlandzkiego prawa określającego warunki dopuszczalności legalnego przerwania ciąży w tym kraju, ukazuje złożony proces przejścia od konstytucyjnej ochrony życia dziecka poczętego do liberalizacji ustawodawstwa i przyjęcia modelu aborcji na żądanie. W Irlandii przez wiele lat obowiązywały jedne z najbardziej rygorystycznych przepisów aborcyjnych w Europie, co jednakże miało swój wyraz w woli narodu irlandzkiego wyrażonej w referendum z 1983 r., wskutek którego wprowadzono 8. Poprawkę do Konstytucji, przyznającą równą wartość życiu kobiety ciężarnej i życiu dziecka poczętego¹⁰⁰. Regulacja ta stanowiła skuteczne zabezpieczenie przed liberalizacją prawa aborcyjnego i przez wiele lat była interpretowana jako bezwzględny zakaz aborcji.

Niemniej jednak w Irlandii systematycznie spadało poparcie społeczne dla obowiązywania tak restrykcyjnego prawa, które w zasadnie uniemożliwiało kobiecie legalne przerwanie ciąży w tym kraju. Orzecznictwo sądów krajowych, w szczególności wyrok Sądu Najwyższego Irlandii w precedensowej sprawie *Attorney General v. X*.¹⁰¹, oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wykazało, że brak skutecznych i dostępnych procedur, które pozwoliłyby kobiecie ciężarnej na ustalenie w sposób niebudzący wątpliwości, czy jej przypadek kwalifikuje się do legalnego przerwania ciąży, prowadził do naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego, gwarantowanego przez art. 8 EKPCz. Tragiczna śmierć Savity Halappanavar, spowodowana odmową przerwania ciąży w sytuacji zagrażającej jej życiu dowodzi ponadto, że brak doprecyzowania w przepisach rangi ustawowej, w jakich sytuacjach prawo dopuszcza możliwość legalnego przerwania ciąży oraz wysokie kary grożące lekarzom, którzy przeprowadzą aborcję wbrew przepisom ustawy, mogą doprowadzić do naruszania podstawowych praw kobiety ciężarnej, w tym jej prawa do życia. Wydarzenie to spowodowało ogromny protest społeczny i zwróciło uwagę opinii międzynarodowej na niewystarczającą ochronę życia kobiet w ciąży w

⁹⁹ A. McMahon, B. Ní Ghráinne, *After the 8th: Ireland...*, op. cit., s. 22.

¹⁰⁰ S. Calkin, E. Berny, *Legal and non-legal barriers to abortion in Ireland and the United Kingdom*, „Medicine Access@ Point of Care” 2021, 5, s. 2, <https://doi.org/10.1177/23992026211040023>.

¹⁰¹ A.G. v. X [1992] IESC 1; [1992] 1 IR 1 (Supreme Court, 5 March 1992).

kontekście możliwości przeprowadzenia legalnej aborcji w Irlandii, co zdecydowanie przyspieszyło proces zmian legislacyjnych¹⁰². Konkludując, należy zwrócić uwagę, iż głównym problemem przed którymi stoją ustawodawstwa państw posiadających rygorystyczne przepisy określające warunki legalnego przerwania ciąży, jest brak jasnych regulacji prawnych, pozwalających pracownikom służby zdrowia na podjęcie niebudzącej wątpliwości decyzji o przerwaniu ciąży albo odmowie wykonania takiego zabiegu, bez obawy przed poniesieniem odpowiedzialności karnej. Brak takich regulacji może skutkować odkładaniem w czasie przez lekarzy decyzji o dokonaniu aborcji, co – jak uwidacznia przypadek Savity Halappanavar – nie służy ani ochronie życia dziecka poczętego, ani ochronie praw kobiety ciężarnej.

BIBLIOGRAFIA

- Boddu R., *A review of abortion in Ireland*, Royal College of Surgeons in Ireland 2023, <https://doi.org/10.25419/rcsi.c.6764532.v1>.
- Calkin S., Berny E., *Legal and non-legal barriers to abortion in Ireland and the United Kingdom*, „Medicine Access@ Point of Care” 2021, 5: 23992026211040023.
- Carnegie A., Roth R., *From the grassroots to the Oireachtas: abortion law reform in the Republic of Ireland*, „Health and human rights” 2019, 21 (2).
- Davis M.F., *The state of abortion rights in the US*, „International Journal of Gynecology & Obstetrics” 2022, 159 (1), <https://doi.org/10.2139/ssrn.4250456>.
- De Londras F., *Constitutionalizing fetal rights: A salutary tale from Ireland*, „Mich. J. Gender & L.” 2015, v. 22, <https://doi.org/10.2139/ssrn.2600907>.
- De Londras F., Enright M., *Repealing the 8th: Reforming Irish abortion law*, Bristol University Press 2018, <https://doi.org/10.56687/9781447347545-003>.
- De Londras F., Markicevic M., *Reforming abortion law in Ireland: Reflections on the public submissions to the Citizens' Assembly*, „Women's Studies International Forum” 2018, v. 70, <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2018.08.005>.
- Fletcher R., McGuinness S., *Attorney General v X: Commentary and Feminist Judgment*, w: *Northern/Irish Feminist Judgments: Judges' Troubles and the Politics of*

¹⁰² M. Specia, *How Savita Halappanavar's Death Spurred Ireland's Abortion Rights Campaign*. Dane za stroną: <https://www.nytimes.com/2018/05/27/world/europe/savita-halappanavar-ireland-abortion.html> (dostęp: 16.08.2025 r.)

- Gendered Identity*, Hart Publishing 2017, <https://doi.org/10.5040/9781509908950.ch-018>.
- Jończyk A., *Dziecko poczęte jako przedmiot ochrony na gruncie art. 152 i 153 kodeksu karnego*, „Palestra” 2018, nr 4.
- Krajewski R., *Prawnokarne aspekty śmierci dziecka poczętego jako skutków czynów niezabronionych niemających na celu nielegalnego przerwania ciąży*, „Prawo i Więź” 2024, nr 1 (48), <https://doi.org/10.36128/priw.vi48.625>.
- Lang W., *Moralny status płodu ludzkiego*, w: *Prawne problemy ludzkiej prokreacji*, red. W. Lang, Toruń 2000.
- Lee G.D., *Ireland's Constitutional Protection of the Unborn: Is It in Danger*, „Tulsa J. Comp. & Int'l L.” 1999, v. 7.
- Machaj Ł., *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization – epitafium dla Roe v. Wade*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2023, v. 28 no. 3, <https://doi.org/10.15290/bsp.2023.28.03.11>.
- McMahon A., Ní Ghráinne B., *After the 8th: Ireland, Abortion, and International Law*, „Médico Legal Journal of Ireland (Forthcoming)” 2019, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3256317>.
- Rhinehart M.A., *Abortions in Ireland: Reconciling a history of restrictive abortion practices with the European court of human rights' ruling in A., B. & C. v. Ireland*, „Penn St. L. Rev.” 2012, v. 117.
- Side K., *Changed Utterly': The Citizens' Assembly on the 8th Amendment*, „Feminist Encounters: A Journal of Critical Studies in Culture and Politics” 2022, 6 (1), <https://doi.org/10.20897/femenc/11749>.
- Sitek M., *Prawa nasciturusa przeciwko prawu kobiety do aborcji. Konflikt pomiędzy aksjologią a przepisami prawa*, w: *Nasciturus pro iam nato habetur. O ochronę dziecka poczętego i jego matki*, Wrocław 2017.
- Smyth R., *Contesting citizenship: an intersectional feminist approach to abortion in international human rights law, with a focus on El Salvador and Ireland*, 2021.
- Sobas M., *Odpowiedzialność cywilnoprawna za szkody doznane przed urodzeniem*, Katowice 2021.
- Szudejko P., *Przerywanie ciąży – rozważania w świetle orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 1/20*, „Studia Prawa Publicznego” 2022, nr 1.
- Wiak K., *Ochrona dziecka poczętego w polskim prawie karnym*, Lublin 2001.

Wiak K. , *Komentarz do art. 152 KK*, w: Kodeks karny. Komentarz, wyd. 8, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2024, Legalis.